

18 Aralık 2008, Strazburg

**AVRUPA HÂKİMLERİ DANIŞMA KONSEYİ
(CCJE)**

**AVRUPA HÂKİMLERİ DANIŞMA KONSEYİNİN
AVRUPA KONSEYİ BAKANLAR KOMİTESİNİN DİKKATİNE
SUNDUĞU YARGI KARARLARININ KALİTESİNE İLİŞKİN
11 (2008) SAYILI GÖRÜŞ'Ü**

Bu Görüş'ün yayılmasını kolaylaştırmak için, üye devletlerin mümkün olduğunca onun kendi ulusal dillerine çevrilmesini sağlamaları gerekmektedir.

GENEL GİRİŞ

1. Adalet erişimi kolaylaştırma yolları, muhakeme usullerini geliştirme ve basitleştirme, mahkemelerin iş yükünü azaltma ve hâkimlerin yalnızca yargılamayla ilgili faaliyetlere yeniden odaklanması gibi konularda Avrupa Konseyince kabul edilen sözleşmelerden, ilke kararlarından ve tavsiye kararlarından da anlaşılacağı üzere, adaletin kalitesi Avrupa Konseyi için sürekli ve uzun süredir devam etmekte olan bir endişedir.¹
2. Bu bağlamda ve görev tanımıyla uyumlu olarak CCJE, 11 sayılı Görüş'ünü adaletin kalitesinin önemli bir parçası olan yargı kararlarının kalitesine ayırmaya karar vermiştir.
3. Açık bir şekilde gerekçelendirme ve analiz, yargı kararlarında temel gereksinimler olup adil yargılanma hakkının önemli bir yönüdür. Örneğin, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (bundan sonra AİHS olarak anılacaktır) 6. maddesi, devletlerin bağımsız ve tarafsız mahkemeler kurmasını ve etkili muhakeme usullerinin getirilmesini teşvik etmesini öngörmektedir. Sonuç olarak, hâkimler adaleti hem hukuki hem de fiili olarak vatandaşların nihai yararı için adaletli ve doğru bir şekilde uygulayabildiklerinde bu yükümlülüğün yerine getirilmesi gerçek bir anlam kazanır. Yüksek kalitede bir yargı kararı – mevcut imkânlar hâkimlere izin verdiği ölçüde – adil, hızlı, açık ve kesin bir biçimde doğru sonuca götüren karardır.
4. Bu doğrultuda, CCJE yargı bağımsızlığının vatandaşın hakkı olduğunu ifade etmiştir. 1(2001) sayılı Görüş'ünde CCJE, hâkimlerin bağımsızlığının “kendi çıkarları için verilen bir imtiyaz ya da ayrıcalık olmadığını, bunun hukukun üstünlüğünün ve adalet arayanların ve bekleyenlerin çıkarına olduğunu ifade etmiştir. CCJE, 2001 yılından beri görüşlerinde, her bir sistemin vatandaşların mahkemelere erişimini garanti altına almasını ve verilen kararların kalitesiyle yargı sürecinin sonucuna güvenmelerini sağlayacak bazı öneriler ortaya koymuştur.²
5. Bu Görüş'ün amacı, her bir yargı kararının gerçek kalitesinin değerlendirilmesinin yalnızca yasayla belirlenen mahkemeye başvurma hakkının kullanımına bağlı olduğu yolundaki temel ilkeyi sorgulamak değildir. Bu ilke, demokratik toplumlarda hukukun üstünlüğünün ana özelliklerinden biri olarak görülen hâkimlerin bağımsızlığının anayasal garantisinin temel sonuçlarından biridir.
6. CCJE, görevi kaliteli kararlar vermek olan hâkimlerin yargı kararlarının kalitesi konusunda bir tartışma başlatıp böyle bir kalite için gerekli olan faktörleri ve bu faktörleri değerlendirecek koşulları belirlemeye özellikle müsait olduklarını düşünmektedir.

¹ Bu hususlarla ilgili tüm metinler, Avrupa Konseyinin adaletin kalitesine verdiği önemi yansıtmaktadır: “Avrupa Konseyine göre kalite yaklaşımı; tek bir karara değil, kapsamlı bir yaklaşım çerçevesinde hâkimler, avukatlar ve mahkeme personeli de dâhil olmak üzere hem yargı sisteminin hem de kararlara götüren sürecin kalitesine de bağlıdır. Dolayısıyla Avrupa Konseyi, durumu iyileştirmeye yönelik çabaların tüm bu hususlara odaklanmasını önermektedir.” (Jean-Paul JEAN, “Avrupa Konseyine göre yargı kararlarının kalitesi”, “Yargı kararlarının kalitesi” konusunda Poitiers Üniversitesi Hukuk ve Sosyal Bilimler Fakültesince 8-9 Mart 2007 tarihinde düzenlenen konferans – bkz. “CEPEJ Çalışmaları” N°4).

² Ayrıca bkz. Tartu'da Estonya Yüksek Mahkemesinde (18 Haziran 2008) Estonya Yargı Komitesi ve CCJE Çalışma Grubunun katılımlarıyla düzenlenen yargı kararlarının kalitesine ilişkin konferansın sonuçları.

7. Bir yargı kararı, birtakım gereklilikleri karşılamalıdır. Her yargı sisteminin kendine özgü özellikleri ve farklı ülkelerdeki mahkeme uygulamaları göz önünde bulundurulmaksızın bu gerekliliklerle ilgili olarak bazı ortak ilkeler belirlenebilir. Çıkış noktası şudur: Yargı kararının amacı, sadece taraflara yasal güvenliği sağlayarak bir uyuşmazlığı çözmek değil aynı zamanda diğer uyuşmazlıkların ortaya çıkmasını engelleyecek ve sosyal uyumu sağlayacak bir içtihat oluşturmaktır.
8. Bir ankete³ CCJE üyeleri tarafından verilen yanıtlara dayanarak hazırlanan Maria Giuliana CIVININI raporu, yargı kararlarının kalitesinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi konusunda ülkelerin çok farklı yaklaşımlara sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca raporda, kalite değerlendirme düzenlemeleri her adli sistemin kendine has geleneklerine dayansa da, hâkimlerin karar vermek zorunda olduğu koşulları geliştirmeyi sürdürmek konusunda tüm ülkelerin aynı şekilde kararlı olduğu belirtilmektedir.
9. Bu Görüş'te “yargı kararı”, belli bir dava ve konu hakkında AIHS'nin 6. maddesi kapsamında bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından verilen bir kararı ifade etmektedir. Şöyle ki:
 - Medeni, sosyal, cezai ve daha çok idari konularda verilen kararlar;
 - İlk derece mahkemeleri, temyiz mahkemeleri, yüksek mahkemeler ya da anayasa mahkemeleri tarafından verilen kararlar;
 - Geçici kararlar;
 - Nihai kararlar;
 - Jüri halinde toplanan ya da tek bir hâkimden oluşan mahkemeler tarafından verilen hükümler ve emirler şeklindeki kararlar;
 - Azınlık fikrine ifade imkânı sağlanarak ya da sağlanmadan verilen kararlar;
 - Meslek içi veya meslek dışı hâkimler ya da bu ikisini bir araya getiren mahkemeler tarafından verilen kararlar.

BÖLÜM I. YARGI KARARLARININ KALİTE FAKTÖRLERİ

A. Dış çevre: kanunlar ve ekonomik ve sosyal bağlam

10. Yargı kararlarının kalitesi, yalnızca kararı veren hâkime değil ayrıca yasaların kalitesi, yargı sistemine sağlanan kaynakların yeterliliği ve adli eğitimin kalitesi gibi bir takım dış değişkenlere de bağlıdır.

1. Yasalar

11. Yargı kararları, esasen yasa koyucular tarafından kabul edilen yasaları ya da *common law* (ortak hukuk) sistemlerinde kazai içtihat tarafından tesis edilen yasaları ve prensipleri temel alır. Bu yasa kaynakları yalnızca adalet sistemi kullanıcılarının hangi haklara sahip olduğunu ve hangi davranışın ceza yasası tarafından cezalandırılacağını belirlemekle kalmaz aynı zamanda yargı kararlarının verildiği usul çerçevesini belirler. Bu yüzden yasa koyucuların tercihleri, mahkemelere taşınan davaların türünü ve yoğunluğunu ve bunların görülme şekillerini etkiler. Yargı kararlarının kalitesi; yasalarda çok sık değişiklik

³ Bkz. CCJE'nin web sitesindeki yargı kararlarının kalitesine ilişkin anket ve yanıtları: www.coe.int/ccje

yapılmasından, yasa taslaklarının yetersiz bir biçimde hazırlanmasından ya da yasaların içeriğindeki belirsizliklerden ve usul çerçevesindeki eksiklerden etkilenebilir.

12. Bu yüzden CCJE, ulusal parlamentoların, uygulamada olan yasaların ve yasa tasarılarının adalet sistemi üzerindeki etkilerini değerlendirip gözlemlerini ve hâkimlerin yüksek kalitede yargı kararlarıyla etkin hale getireceği geçici ve usule ilişkin uygun hükümleri çıkarmalarını istemektedir. Yasa koyucu, yasaların açık ve kolay uygulanabilir ve aynı zamanda AİHS'ye uygun olmasını sağlamalıdır. Tercümeyle kolaylaştırmak için yasa hazırlık çalışmaları kolayca erişilebilir ve anlaşılabilir bir dilde hazırlanmalıdır. Adaletin işleyişi ve usul hukuku ile ilgili herhangi bir yasa taslağı, Parlamento tarafından tartışılmadan önce Yargı Kurulunun ya da eşdeğer bir kurumun Görüş'ünün konusu olmalıdır.
13. Mevzubahis çıkarlarla orantılı bir şekilde kaliteli kararlar verebilmek için hâkimlerin, özgür bir şekilde karar vermelerine ve davayla ilgilenmek için gerekli olan zaman kaynaklarını (örneğin) verimli bir şekilde kullanmalarına olanak sağlayan yasal ve usule ilişkin bir yapı çerçevesinde hareket etmeleri gerekir. CCJE, "davaların idaresi" tartışmasına 6(2004) sayılı Görüş'ünde⁴ değinmektedir.

2. Kaynaklar

14. Yargı kararlarının kalitesi, yargı sistemine tahsis edilen fona doğrudan bağlıdır. Beşeri ve maddi kaynakların yeterli olmaması durumunda mahkemeler verimli bir şekilde işleyemez. Hâkimlere uygun ücretler verilmesi, kararlarına ve daha geniş manada davranışlarına⁵ yönelik baskılardan onları korumak ve en iyi adayların yargıya girmesini sağlamak için gereklidir. Kalifiye memurların desteği ve yardımcı adli personelin işbirliği – hâkimleri rutin işlerden ve belge hazırlamaktan kurtaracağı için –, hiç kuşkusuz mahkemelerin daha kaliteli kararlar vermesine katkıda bulunabilir. Eğer bu kaynaklar yetersizse, adalet sisteminin yüksek kalitede bir ürüne ulaşmak için etkili bir şekilde işlemesi imkânsız hale gelecektir.⁶

3. Yargı aktörleri ve adli eğitim

15. Yalnızca adalet sistemindeki aktörlere odaklanılsa bile, yargı sisteminin performansının kalitesi pek çok rol arasındaki (polis, savcılar, avukatlar, memurlar ve gerekirse jüri üyeleri, vb.) etkileşime dayanır. Hâkim, bu aktörler zincirinin yalnızca bir halkasıdır ve kararın infaz süreci de eşit önem taşıdığı için son halka değildir. Yalnızca yargı kararlarının kalitesine odaklanıldığında bile, buradan anlaşılıyor ki hâkimlerin rolü – merkezi bir önemi olsa da – kaliteli bir yargı kararının üretilmesinde tek faktör değildir.
16. Yargı kararlarının kalitesi, diğer faktörlerin yanı sıra davalara müdahil olan yargı görevlilerinin alacağı adli eğitime bağlıdır. Bu nedenle CCJE genel olarak adli eğitim ve öğretimin rolüne dikkat çekmek istemektedir.

⁴ Özellikle usul kanunlarıyla ilgili olarak CCJE; kaliteli yargı kararlarının makul bir süre içerisinde verilmesini sağlamak amacıyla, duruşmaların süresi ile alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin elverişliliği, iddianame pazarlığı mekanizmaları, basitleştirilmiş/hızlandırılmış ve ivedi yargılama usulleri ve tarafların usul hakları arasında bir denge kurulması konusunda yasa koyuculara en uygun seçimi yapmalarını önerdiği 6(2004) sayılı Görüş'ünü hatırlatmak istemektedir. Ayrıca, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin finansmanı da teminat altına alınmalıdır.

⁵ Bkz. CCJE 1 (2001) sayılı Görüş, 61. paragraf.

⁶ Bkz. CCJE 2 (2001) sayılı Görüş.

17. Bu, özellikle hâkimler için yargı kariyerinin⁷ başlangıcında yüksek kalitede bir adli eğitim ve bunu takiben mesleki teknikleri devam ettirmek ve geliştirmek için hizmet içi bir eğitim programı olması anlamına gelmektedir. Böyle bir eğitim, hâkimlere ulusal ve uluslararası yasaları ve yasal prensipleri uygulamaya koyacak becerileri kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda karşılaşılabilecek durumlarla ilişkin iyi bir altyapı sağlayarak yasal olmayan konularda ek beceri ve bilgiler sağlamalıdır.
18. Hâkimlerin, ayrıca, kamu ve medyanın yanı sıra davadaki taraflarla başa çıkmalarını sağlayacak etik ve iletişim becerileri konusunda eğitim almaları gerekmektedir. Etkili dava hazırlama ve yönetimi konusundaki örgütsel kapasitelerini geliştirebilmeleri (örneğin bilişim teknolojileri, dava idaresi, çalışma teknikleri, hüküm/karar taslağı hazırlama teknikleri ile – normalde hâkimlere kendi bireysel stillerini seçme imkânı sağlayan taslak karar genel modelleri hazırlama ilkeleri de dâhil) ve gereksiz işlemlere takılmadan davaları tam zamanında görebilmeleri için hâkimlerin eğitimi büyük bir önem arz etmektedir.⁸
19. Ayrıca, insan kaynakları yönetimi, dava akışını düzenlemek ve idare etmek için stratejik planlamanın yanı sıra bütçenin ve maddi kaynakların etkili bir şekilde planlanması ve kullanılması için mahkeme başkanları da eğitilmelidir. İdari personel ile yardımcı adli personel, duruşmaların hazırlanması ve davaların sorunsuz bir şekilde ilerlemesini sağlamak için özel olarak eğitilmelidir (örneğin bilişim teknolojileri kullanımı, dava ve zaman yönetim teknikleri, karar taslaklarının hazırlanması, yabancı dil, taraflarla iletişim ve kamusal ve adli araştırmalar). Böylece hâkimler, idari ve teknik görevler konusunda rahatlayacak ve zamanlarını özellikle dava ve karar alma süreçlerinin idaresine ve işin entelektüel yönüne ayırabilecektir.

B. İç çevre: profesyonellik, dava işlemleri, duruşma ve karar

20. Yargı kararlarının kalitesi; hâkimlerin profesyonelliği, dava işlemleri ve idaresi, duruşmalar ve karara has unsurlar gibi iç faktörlere de bağlıdır.

1. Hâkimin profesyonelliği

21. Hâkimin profesyonelliği yüksek kaliteli yargı kararlarının temel garantisidir. Bu; hâkimlerin, CCJE'nin 4 (2003) sayılı ve 9 (2006) sayılı Görüş'lerinde belirttiği prensipler uyarınca yüksek seviyede bir adli eğitim almalarını ve 1(2001) sayılı ve 3 (2002) sayılı Görüş'ler uyarınca bağımsızlık, etik ve deontoloji kültürlerini geliştirmelerini gerektirir.
22. Bir yargı kararı alınırken, yalnızca ilgili yasal metinlerin değil aynı zamanda uyumsuzluğun bağlamıyla ilgili yasal olmayan kavram ve gerçeklerin de – etik, sosyal ve ekonomik mülahazalar gibi – hesaba katılması gerekir. Bu, hâkimin dava hakkında karar verirken bu mülahazaları göz önünde bulundurmasını gerektirir.

⁷ Bkz. CCJE 4 (2003) sayılı Görüş.

⁸ Eğitim amaçlı geliştirilen broşürler, iyi ve kötü uygulamalara ilişkin vaka çalışmaları ve standart karar yazma örnekleri (yazma yöntemleri, temel veriler ve referans kitaplarıyla birlikte) hâkimlere geniş çapta dağıtılabilir.

23. Yargı otoritelerinin yargının performansını değerlendirme ve bu konuda rehberlik etme prosedürleri, kendi yetkinliklerini ve yargı kararlarının kalitesini geliştirebilecek kapasiteye sahiptir.

2. Dava işlemleri ve davanın idaresi

24. Eğer sonuç olarak her iki taraf ve toplum tarafından kabul görecektir yüksek kaliteli bir karar elde etmek isteniyorsa, uygulanan usulün açık ve şeffaf olması ve AİHS'nin gerekliliklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

25. Fakat bu gereklilikleri yerine getiren bir usul yasasının bulunması tek başına yeterli değildir. CCJE, hâkimin davayı aktif ve doğru bir biçimde organize edebilmesi ve yürütebilmesi gerektiği düşüncesindedir. Davanın düzgün bir şekilde yürütülmesi, nihai ürünün – yani kararın – kalitesini etkiler.⁹

26. Bir kararın AİHS'nin 6. maddesi uyarınca makul bir sürede verilir ve verilmemesi de kalite bakımından önemli bir unsurdur. Davanın görülme hızı ile AİHS'nin 6. maddesiyle de teminat altına alınan adil yargılanma hakkı gibi kaliteyle ilgili diğer faktörler arasında bir ihtilaf ortaya çıkabilir. Sosyal uyumu ve adli güvenliğini korumak önemli olduğundan zaman unsurunu kesinlikle göz önünde bulundurmak gerekir, fakat bu unsur dikkate alınması gereken tek faktör değildir. CCJE, adaletin “kalite”sinin sadece “verimlilik”le eşdeğer tutulamayacağını belirttiği 6 (2004) sayılı Görüş'üne atıfta bulunmaktadır. Bu kalitatif (nitel) yaklaşım, yargı sisteminin yapılan dava başvurularını kendi genel amaçlarına – davanın görülme hızı bunlardan sadece biridir – uygun olarak işleme koyma kapasitesini de göz önünde bulundurmalıdır.

27. Bazı ülkeler, davaların idaresi ve duruşmaların yürütülmesine ilişkin standart iyi uygulama modelleri ortaya koymuştur. Bu tarz girişimler, her bir hâkim tarafından iyi bir dava idaresini desteklemek için teşvik edilmelidir.

28. Ayrıca, bilgilerle deneyimlerin aktarılmasını sağlayan hâkimler arası görüşmelerin önemi vurgulanmalıdır. Bu görüşmeler, hâkimlerin dava idaresini tartışmalarını ve hukuk kurallarının uygulanmasında karşılaşılan zorlukların yanı sıra içtihadındaki muhtemel ihtilaflarla da ilgilenmelerini sağlar.

3. Duruşma

29. Duruşma; tüm AİHS gerekliliklerine uygun olarak yapılmalı ve böylece, tüm tarafların ve toplumun uygun şekilde tasarlanmış adil bir yargılamanın asgari standartlarına uymalarını sağlamalıdır. Duruşmanın doğru bir şekilde yürütülmesi, nihai kararın taraflar ve toplum tarafından iyi anlaşılması ve kabul edilmesinde doğrudan etkili olacaktır. Duruşma, ayrıca, davanın doğru bir şekilde değerlendirilmesi için gerekli tüm unsurları hâkimlere sağlamalıdır. Dolayısıyla duruşma, yargı kararının kalitesi üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir ve AİHS içtihadının öngördüğü hallerde gerçekleştirilmelidir.

⁹ CCJE; R (84) 5 No.lu Tavsiye Kararı'nda belirtilen ilkeleri geliştirerek, 6 (2004) sayılı Görüş'ünde hukuk davalarının idaresinde hâkimlerin aktif rolünün önemine dikkat çekmiştir (bkz. özellikle 90-102. ve 126. paragraflar).

30. Şeffaf ve açık bir duruşma ve vicahilik ilkesiyle silahların eşitliği ilkesine saygı, kararın bizzat taraflar ve kamu tarafından kabul edilmesi için gerekli olan önkoşullardır.

4. Karara özgü unsurlar

31. Bir yargı kararının yüksek kalitede olabilmesi için, bu kararın, genel olarak hukuk kurallarının doğru bir şekilde uygulanması, adil bir yargılama yapılması ve olayların doğru bir şekilde değerlendirilmesi sonucunda alındığı ve bilfiil infaz edilebilir olduğu yolunda taraflarda ve toplumda bir algı oluşması gerekmektedir. Taraflar ancak bu şekilde davalarının doğru bir şekilde görüldüğüne ikna olacaklar ve toplum da bu kararı sosyal uyumu sağlayabilecek bir faktör olarak görecektir. Bu amaçlara ulaşmak için bir takım gerekliliklerin yerine getirilmesi şarttır.

a. Açıklık

32. Tüm yargı kararlarının anlaşılabilir olması ve açık ve basit bir dille yazılması gerekir; bu, kararların taraflar ve kamu tarafından anlaşılabilmesi için bir ön koşuldur. Bu, kararların tutarlı bir şekilde gerekçelendirilmesini ve herkesin anlayabileceği bir dille yazılmasını gerektirir.¹⁰

33. Her hâkim istediği tarz ya da yapıyı seçebilir veya eğer varsa standart modelleri kullanabilir. CCJE, yargı otoritelerine kararların yazılmasını kolaylaştırmaları için iyi uygulamalar kılavuzu hazırlamalarını tavsiye etmektedir.

b. Gerekçelendirme

34. Yargı kararlarının prensip olarak gerekçelendirilmesi gerekmektedir.¹¹ Bir yargı kararının kalitesi genellikle gerekçesinin kalitesine bağlıdır. Doğru gerekçelendirme, hızlı bir karar uğruna feda edilmemesi gereken zaruri bir ihtiyaçtır. Doğru gerekçelendirme, hâkimlerin kararlarını hazırlamak için yeterince zamana sahip olmalarını gerektirir.

35. Gerekçelerin ifade edilmesi, kararın taraflar tarafından daha kolay anlaşılmasını ve kabul edilmesini sağlamakla kalmaz, fakat her şeyden önce keyfiyet karşısında bir teminat teşkil eder. Gerekçelendirme; bir yandan hâkimi tarafların ifadelerine yanıt vermek, kararın gerekçelerini ifade etmek ve kararı yasaya uygun olarak vermek zorunda bırakırken, diğer yandan toplumun yargı sisteminin işleyişini anlamasını sağlar.

36. Gerekçeler tutarlı, açık, kesin ve çelişkisiz olmalıdır; hâkimi karara götüren gerekçelerin mantığını okuyucunun görmesi sağlanmalıdır.

37. Gerekçelendirme, hâkimlerin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından ifade edilen prensiplere (savunma hakkına ve adil yargılanma hakkına saygı) uyduğunu göstermelidir. Geçici hükümler bireysel özgürlükleri (örneğin tutuklanma emri) ilgilendirdiğinde ya da bireylerin veya malların haklarını (örneğin çocuğun geçici olarak gözetimine alınması,

¹⁰ Bu konuda bkz. CCJE'nin 7 (2005) sayılı Görüş'ü, özellikle 56'dan 61'e kadarki paragraflar.

¹¹ Şu durumlarda istisnalar mevcuttur: mahkeme yönetiminin müdahil olduğu kararlar (örneğin duruşmanın ertelenmesi), usullere ilişkin küçük sorunlar ya da özünde ihtilaflı olmayan hususlar (gıyabi karar ya da anlaşmalı karar), konuyla ilgili aynı argümanları dinledikten sonra birinci derece mahkemesinin kararını onaylayan temyiz mahkemesi kararları, jüri kararları ve böyle bir iznin gerekli olduğu ülkelerde temyiz etme hakkı ya da dava açma izni, vb.

taşınmaz mallara geçici olarak el konulması ya da banka hesaplarına el konulması) etkileyebildiğinde gerekçelerin uygun bir şekilde ifade edilmesi gereklidir.

38. Gerekçelendirme tarafların ifadelerine (farklı iddia unsurları ve savunma esasları) uygun olmalıdır. Bu temel bir teminattır, zira tarafların iddialarının incelendiğinden ve bu iddiaların hâkim tarafından dikkate alındığından emin olmalarını sağlar. Gerekçelendirmede tarafları aşağılayıcı ya da kötüleyici hiç bir ifade bulunmamalıdır.
39. Bazı durumlarda kendi başlarına hareket etme imkânlarına ya da yükümlülüklerine zarar vermeyecek şekilde, hâkimlerin yalnızca uyuşmazlığın çözümünü etkileyecek uygun argümanlara başvurmaları gerekmektedir.
40. Gerekçeler illaki uzun olmak zorunda değildir, kararların kısalığı ve anlaşılabilirliği arasında uygun bir denge bulunmalıdır.
41. Mahkemelerin kararlarını gerekçelendirme zorunluluğu, kendini savunmak amacıyla savunmanın öne sürdüğü her argümana yanıt verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Bu görevin kapsamı kararın niteliğine göre değişiklik gösterebilir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı uyarınca¹² gerekçelerin kapsamı; her bir tarafın ileri sürebileceği argümanların çeşitliliğine, değişik yasal hükümlere, geleneklere, doktrinlere ve farklı ülkelerde kararların ve hükümlerin sunumu ve hazırlanmasına ilişkin farklı uygulamalara bağlıdır. Adil yargılanmanın gerekliliklerine uyması için gerekçelendirme, takdirlerine sunulan tüm önemli hususları hâkimlerin gerçekten incelediğini göstermelidir.¹³ Jüri bulunması durumunda hâkim, jürinin karar vermesi gereken olayları ve konuları açık bir biçimde açıklamalıdır.
42. İçerik bakımından yargı kararı, uyuşmazlığın temelinde yer alan fiili ve hukuki hususların incelenmesini içerir.
43. Fiili hususları incelerken hâkim, delillere yapılan itirazları, özellikle kabul edilebilirlik açısından incelemek zorunda kalabilir. Ayrıca hâkim, uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayabilecek fiili delillerin inandırıcılığını da göz önünde bulundurmalıdır.
44. Hukuki meseleleri incelerken ulusal, Avrupa¹⁴ ve uluslararası¹⁵ hukuk kurallarını uygulamak gerekir. Gerekçeler, Anayasanın ya da ilgili ulusal ve uluslararası yasaların ve Avrupa yasasının ilgili hükümlerine atıfta bulunmalıdır. Gerektiğinde ulusal ve uluslararası içtihadı ve Avrupa içtihadına, diğer ülke mahkemelerinin içtihatlarına ve hukuk literatürüne başvurmak faydalı, ortak hukuk (*common law*) sisteminde ise zaruri olabilir.
45. Ortak hukuk ülkelerinde, hukuki bir meseleyi sonuca bağlayan yüksek mahkeme kararları daha sonra ortaya çıkacak benzer uyuşmazlıklarda bağlayıcı bir emsal teşkil eder. Medeni hukuk ülkelerinde kararların böyle bir etkisi yoktur; ancak, yine de önemli bir sosyal

¹² Bkz. özellikle AİHM: Boldea/Romanya, 15 Şubat 2007, & 29; Van de Hurk/Hollanda, 19 Nisan 1994, & 61.

¹³ Bkz. özellikle AİHM: Boldea/Romanya, 15 Şubat 2007, & 29; Helle/Finlandiya, 19 Şubat 1997, & 60.

¹⁴ “Avrupa Hukuku” ifadesi, Avrupa Konseyi müktesebatını ve Avrupa Topluluğu Yasasını içerecek şekilde kullanılmıştır.

¹⁵ Bkz. CCJE 9 (2006) sayılı Görüş.

soruna ya da hukuki meseleye yol açan davalarda bu kararlar, benzer bir dava ya da konuyla ilgilenen diğer hâkimler için değerli bir örnek teşkil eder. O nedenle gerekçelendirme, hukuki meselelerin detaylı bir şekilde incelenmesi sonucu, bu gibi durumlarda tarafların ve toplumun beklentilerini karşılayacak şekilde itinayla yapılmalıdır.

46. Birçok durumda, hukuki meseleleri incelemek hukuk kurallarını yorumlamak demektir.
47. Hâkimlerin yasayı yorumlama yetkisi tanınırken hâkimlerin yasal kesinliği teşvik etme yükümlülüğü de tanınmalıdır. Aslında yasal kesinlik, hukuk kurallarının içeriğinin ve uygulanmasının öngörülebilirliğini garanti altına alır, böylece yüksek kalitede bir adalet sisteminin oluşmasına katkıda bulunur.
48. Hâkimler, hem ulusal hem de uluslararası hukukta uygulanabilen yorumlama prensiplerini bu amaç doğrultusunda uygulamalıdır. Hâkimler; ortak hukuk ülkelerinde ilgili emsal kararları, medeni hukuk ülkelerinde ise özellikle yüksek mahkemelerin – ki bunların bir görevi de içtihatların normlara uygun olmasını sağlamaktır – içtihatlarını kılavuz edinmelidirler.
49. Hâkimler yasaları genel olarak tutarlı bir biçimde uygulamalıdır. Fakat bir mahkeme önceki içtihattan vazgeçmeye karar verirse bunu kararında net bir şekilde açıklamalıdır. İstisnai durumlarda mahkemenin, bu yeni yorumlanma şeklinin ilgili kararın tarihinden ya da böyle bir kararda belirtilen tarihten itibaren uygulanabilir olduğunu belirtmesi uygun olabilir.
50. Yüksek mahkemelere intikal eden davaların hacmi, yargı kararlarının hem alınma hızını hem de kalitesini etkileyebilir. CCJE, bu tarz mahkemelere erişimi düzenlemek için her ülkenin yasal geleneklerine uygun mekanizmalar geliştirilmesini önermektedir.

c. Muhalif görüşler

51. Bazı ülkelerde hâkimler mutabık ya da muhalif görüşlerde bulunabilirler. Bu gibi durumlarda muhalif görüş çoğunluğun görüşü alınarak yayımlanmalıdır. Böylelikle hâkimler, çoğunluk tarafından verilen karar konusunda tamamen ya da kısmen mutabık olduklarını ve değilse nedenlerini belirtirler ya da mahkeme tarafından verilen kararın başka gerekçelere dayandırılması gerektiğini öne sürerler. Bu, kararın içeriğinin geliştirilmesine katkıda bulunabilir ve hem kararın anlaşılmasını hem de hukukun gelişmesini sağlayabilir.
52. Muhalif görüşler usulüne uygun olarak gerekçelendirilmeli ve hâkimin olaylar ve yasalar konusundaki takdirini yansıtmalıdır.

d. Uygulama

53. Herhangi bir yargı kararına göre verilen bir emir, kolayca uygulamaya konulabilecek ya da bir şeyi yapmak ya da yapmamakla veya bir şeyi ödemekle ilgili durumlarda rahatlıkla icra edilebilecek şekilde açık ve kesin bir dilde yazılmalıdır.

54. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre, AİHS'nin 6. maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkı; yalnızca yargı kararının makul bir süre içinde verilmesini değil, gerekirse bu kararın davayı kazanan tarafın lehine etkili bir şekilde uygulanabilmesini de gerektirmektedir. Gerçekte Sözleşme, insan haklarının teorik olarak korunmasını değil, fakat sağladığı korumanın pratikte uygulanmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

55. Mahkeme emri, şu temel özelliklere sahip olmalıdır:

- i. İlk olarak, gerekli hallerde ifade tarzı açısından uygulanabilir olmalıdır; yani herhangi bir belirsizliğe ve kafa karışıklığına mahal vermeden, mahkeme tarafından verilen cezaları, yükümlülükleri ya da emirleri açıkça ifade eden hüküm fıkraları içermelidir. Farklı yorumlamalara açık üstü kapalı bir karar, yargı sürecinin etkililiğine ve güvenilirliğine zarar verir.
- ii. Bir emir, ayrıca, ilgili yürütme sistemi çerçevesinde uygulanabilir olmalıdır; zira ancak bu şekilde fiilen icra edilebilir. Birçok adli sistemde, icranın tehir edilmesine ya da askıya alınmasına olanak sağlayan usuller bulunmaktadır. Kuşkusuz, tehir ya da askıya alma işlemleri bazı vakalarda meşrudur. Ancak bunlara taktiksel amaçlarla başvurulmalıdır, çünkü uygunsuz bir tehir ya da askıya alma işlemi, yargı sürecini felce uğratabilir ve mahkeme kararlarını işlevsiz hale getirebilecek usul yöntemlerinin benimsenmesine yol açabilir. Yargının etkililiğini garanti altına almak için, tüm ülkelerde geçici icra usullerinin bulunması gerekir.¹⁶

56. Kaliteli bir emir (cezai olmayan konularda), onu uygulamak için basit ve etkili bir prosedür bulunmadığı sürece faydasızdır. Kararın infaz aşamasında ortaya çıkabilecek sorunları – taraflar için gereksiz masraflar çıkarmayacak etkili prosedürlere göre – çözebilecek hâkimler tarafından bu prosedürün yargı denetimine tabi tutulması gerekir.

BÖLÜM II. YARGI KARARLARININ KALİTESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

57. CCJE, bir yargı kararının kalitesinin öncelikle ulusal mahkemelerdeki mevcut temyiz ve inceleme usulleriyle ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine erişim hakkıyla kontrol edildiğini belirtmektedir. Devletler, ulusal usullerinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında belirtilen gereklilikleri karşılamasını sağlamalıdır.

A. Değerlendirmenin esasları

58. 90'lı yıllardan bu yana yargı kararlarının kalitesinin, yalnızca kararların gerçek yasal değerlerinin değerlendirilmesi suretiyle doğru değerlendirilemeyeceği konusundaki bilinç giderek artmaktadır. Bu Görüş'ün ilk bölümünden de görüldüğü üzere, yargı kararlarının kalitesi, tüm hazırlık aşamalarının kalitesinden etkilenmektedir ve bu sebepten ötürü adli sistemin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, mahkeme kullanıcılarının bakış açısıyla bakıldığında, yalnızca kararın dar anlamda (*stricto sensu*) yasal kalitesi önemli değildir; ayrıca davaların uzunluğu, şeffaflığı ve yürütülme şekli, hâkimin taraflarla iletişim şekli ve yargının topluma işleyişi hakkında hesap verme şekli gibi diğer konulara da dikkat edilmesi gerekmektedir.

¹⁶ Bkz. CCJE 6 (2004) sayılı Görüş, 130. paragraf.

59. CCJE, yargı kararlarını değerlendirme yöntemlerinin bir bütün olarak yargının ya da bireysel bazda her bir hâkimin bağımsızlığına zarar vermemesi gerektiğini belirtmektedir.
60. Yargı kararlarının kalitesinin değerlendirilmesi, her şeyden önce AİHS temel prensipleri baz alınarak yapılmalıdır. Değerlendirme yalnızca ekonomik ve idari mülhazalar ışığında yapılamaz. Ekonomiye özgü yöntemleri kullanırken ihtiyatlı davranılmalıdır. Yargı sisteminin görevi, her şeyden önce yasaları uygulamak ve yürürlüğe koymaktır ve ekonomik verimlilik açısından değerlendirilemez.
61. Her kalite değerlendirme sistemi, kati surette yargı kararlarının kalitesini arttırmayı amaçlamalı ve sırf bir bürokratik araç ya da amaç teşkil etmemelidir. Bu, yargının dış kontrolü için bir araç değildir.
62. CCJE, adaletin kalitesinin değerlendirilmesinin – yani bir bütün olarak mahkeme sisteminin ya da herhangi bir mahkemenin ya da yerel mahkemeler grubunun performansının değerlendirilmesi) başka amaçlarla herhangi bir hâkimin mesleki becerisinin değerlendirilmesiyle karıştırılmaması gerektiğini hatırlatmaktadır.¹⁷
63. Değerlendirme yöntemlerinin amacı, her şeyden önce, yasada değişiklik yapılması, adli usullerin değiştirilmesi ya da geliştirilmesi ve/veya hâkimlerin ve mahkeme çalışanlarının daha fazla eğitilmesi gibi ihtiyaçları belirlemek olmalıdır.
64. Değerlendirme konuları, yöntemleri ve usulleri düzgün bir şekilde tanımlanmalı ve anlaşılabilir olmalıdır; hâkimler tarafından ya da hâkimlerle sıkı bir işbirliği içerisinde hazırlanmalıdır.
65. Değerlendirme şeffaf olmalıdır. Hâkimlerin kişisel ve kimlik bilgileri gizli kalmalıdır.
66. Yargı kararlarının kalitesinin değerlendirilmesi, hâkimi, her davaya özgü durumları göz önünde bulundurmaksızın olayları ele almak ya da davanın esasına ilişkin karar vermek durumunda bırakmamalıdır.
67. Yargı kararlarını değerlendirirken, değişik türde ve seviyedeki mahkemeler, değişik uyuşmazlık türleri ve bu uyuşmazlıkları çözmek için gerekli olan değişik beceri ve uzmanlıklar her zaman hesaba katılmalıdır.

B. Değerlendirme yöntemleri (yargı kararlarının kalitesini değerlendirmekle görevlendirilen kurumlar dâhil)

68. CCJE, farklı kalite göstergeleri ve çeşitli bilgi kaynaklarıyla ilişkili farklı değerlendirme yöntemlerini birleştirmenin (özellikle nicel ve nitel istatistikler kullanıldığında) istenen bir durum olduğunu belirtmektedir. Hiçbir yöntem diğerinden üstün değildir. Değerlendirme yöntemleri; ancak gerekli bilimsel kesinlik, bilgi ve ilgiyle ele alınırsa ve şeffaf bir şekilde tanımlanırsa kabul görebilir. Ayrıca, değerlendirme sistemleri yargı kararlarının meşruluğunu sorgulamamalıdır.

¹⁷ Bkz. CCJE 6 (2004) sayılı Görüş, B bölümü 34. paragraf ve CCJE 10 (2007) sayılı Görüş, 52-56. paragraflar ve 78. paragraf.

69. CCJE'ye göre, devletler illaki aynı değerlendirme sistemlerini ve metodolojik yaklaşımları benimsemek zorunda değildir; bu Görüş'ün çeşitli kalite değerlendirme sistemlerini detaylı bir şekilde yorumlamak gibi bir amacı olmasa da, ulusal deneyimler temelinde en uygun yöntemlerin listesini hazırlamak yine de mümkündür.

1. Hâkimlerin kendi kendilerini değerlendirmeleri ve adalet sistemindeki diğer aktörler tarafından değerlendirilmeleri

70. CCJE, hâkimlerin hem kendi kendilerini değerlendirmelerini hem de denkleleri tarafından değerlendirilmesini desteklemektedir. Ayrıca CCJE, yargının bağımsızlığına tamamen saygı gösterilmesi koşuluyla “dışarıdan” kişilerin de (örneğin avukatlar, savcılar, hukuk fakültesi profesörleri, vatandaşlar, ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri) değerlendirme sürecine katılmasını desteklemektedir. Tabii ki böyle bir dış değerlendirme yargının bağımsızlığını veya yargı sürecinin bütünlüğünü tehlikeye atan bir yöntem olarak kullanılmamalıdır. Yargı kararlarının değerlendirilmesinde ilk referans noktası, dakik ve etkili bir temyiz sürecinin mevcut olmasıdır.

71. Yüksek mahkemeler; içtihatları, adli teamüllere ilişkin incelemeleri ve yıllık raporları sayesinde yargı kararlarının kalitesine ve değerlendirilmesine katkıda bulunur; bu açıdan içtihatlarının açık, tutarlı ve sabit olması önemlidir. Ayrıca yüksek mahkemeler, alt mahkemelere yönelik bir ilkeler kılavuzu hazırlayarak yargı kararlarının kalitesine katkıda bulunabilir. Bu kılavuzda ilgili içtihat uyarınca uygulanabilir prensiplere dikkat çekilmelidir.

2. İstatistiksel yöntemler

72. Nicel istatistiksel yöntem, mahkeme düzeyinde istatistik yapılmasını gerektirir (görülmekte olan, işleme yeni alınan ve biten davalar, her davadaki duruşma sayısı, davaların uzunluğu vb. konusunda). Mahkeme tarafından yapılan işin miktarı, adliyenin vatandaşların ihtiyaçlarını karşılama konusundaki kapasitesini ölçmeye yarayan ölçütlerden biridir. Bu kapasite adaletin kalitesinin göstergelerinden biridir. Bu analiz yöntemi, mahkemelerin faaliyetlerini ele alır ancak verilen kararların yeterli kalitede olup olmadığını değerlendirmek için tek başına yeterli değildir. Kararların niteliği her bir davanın önemine göre değişir. Örneğin bir hâkim, pek fazla önem arz etmeyen davalarda birbiriyle bağlantılı bir dizi karar verebilir. İstatistikler her durumda doğru bir rehber değildir ve her zaman bağlam içerisinde ele alınmalıdır. Bununla beraber bu yöntem, davaların uygun bir süre içinde ele alınıp alınmadığını ya da ek kaynak tahsis edilmesini ve kaynakları azaltmaya veya tasfiye etmeye yönelik tedbirler alınmasını gerektiren bir durum – mahkemelerin dava yükü nedeniyle – söz konusu olup olmadığını değerlendirme olanağı sağlar.

73. Nitel istatistiksel yöntemde ise, kararlar türlerine, konularına ve karmaşıklıklarına göre sınıflandırılır. Bu yöntem, etkili ve doğru bir iş dağılımını ve mahkemeden talep edilecek azami ve asgari iş yükünü belirlemek için değişik dava kategorileri arasında denge gözetilmesine olanak sağlar. Bu yöntemin bir özelliği de, verilen karar sayısının düşük ancak iş yükünün yüksek olduğu durumlarda mağduriyeti gidermek için bazı davaların ya da uyuşmazlık türlerinin özelliklerini dikkate almasıdır. Ancak nitel istatistiksel

değerlendirme, hangi faktörleri dikkate almak gerektiği ve bunları tespit etmeye hangi mercilerin yetkili olduğunu belirlemek noktasında sıkıntı oluşturmaktadır.

74. Daha yüksek mahkemelere yapılan itiraz başvurularıyla reddedilen başvuruların sayıca az olması, objektif olarak tahkiki mümkün ve görece güvenilir kalite göstergeleridir. Fakat CCJE, itiraz başvuruları sayısıyla bozulan karar sayısının bu tür kararların kalitesini ille de yansıtmadığını belirtmektedir. Bir istinaf hâkiminin kararı bozması – ki davanın daha yüksek bir mahkemeye taşınması durumunda kendi kararının da bozulma ihtimali vardır – , onun karmaşık bir hususu farklı bir şekilde değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁸

3. Yargı Kurulunun görevi

75. Yargı kararlarının değerlendirilmesinden sorumlu ulusal ve uluslararası merciler, yürütme erkinden tamamen bağımsız üyelerden oluşmalıdır. Yargı Kurulunun¹⁹ olduğu devletlerde herhangi bir baskıyı önlemek için, kararların kalitesini değerlendirme görevi bu Kurula verilmelidir. Yargı Kurulu nezdinde ise veri işleme ve kalite değerlendirme işi, disiplinden sorumlu olmayan birimlere emanet edilmelidir. Aynı sebepten ötürü, Yargı Kurulunun olmadığı devletlerde yargı kararlarının kalitesinin, Yargı Kurulu gibi hâkimlerin bağımsızlığı teminatına sahip özel bir merci tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir.

BAŞLICA SONUÇLAR VE TAVSİYELER

- a) Yargı kararlarının dayandığı dış göstergeler arasında, yasa koyucular tarafından kabul edilen yasaların kalitesi yer alır. O nedenle, ulusal parlamentoların, yürürlükte olan yasaların ve yasa tekliflerinin adalet sistemi üzerindeki etkilerini değerlendirmeleri ve kontrol etmeleri önemlidir.
- b) Karar almanın kalitesi; her adalet sistemine yeterince beşeri, mali ve maddi kaynak tahsis edilmesinin yanı sıra bu sistem dâhilindeki her bir hâkimin mali güvenliğinin sağlanmasına bağlıdır.
- c) Hukuk eğitiminin ve hâkimlerle diğer yargı profesyonellerinin eğitiminin kalitesi, yüksek kalitede bir yargı kararının alınmasını sağlamada son derece önemlidir.
- d) Ayrıca hâkimlere hukuk alanı dışındaki konularda eğitim vermek, hâkimleri idari ve teknik görevlerden kurtarmak için mahkeme personeli eğitmek ve hâkimlerin görevlerinin entelektüel yönlerine odaklanmasını sağlamak da çok önemlidir.
- e) Hiç kuşkusuz yargı kararlarının kalite düzeyini, sonuç olarak yargı sistemindeki çeşitli aktörlerin etkileşimleri belirler.
- f) Hâkimin profesyonelliği, bir kararın kalitesinin başlıca teminatıdır ve yargı kararını etkileyen iç çevrenin önemli bir bölümünü oluşturur. Profesyonellik; hâkimlerin yüksek düzeyde bir hukuk eğitimi görmelerini ve bir bağımsızlık, etik ve deontoloji kültürü

¹⁸ Bkz. CCJE 6 (2004) sayılı Görüş, 36. paragraf.

¹⁹ Bu Yargı Kurulları, CCJE'nin 10 (2007) sayılı Görüş'ünde önerilen yöntemlere göre oluşturulmalı ve işlemelidir.

geliştirmelerini gerektirir. Profesyonellik, ayrıca, hâkimlerin yalnızca hukuki belgelerin değil aynı zamanda hukuk dışı kavramların da farkında olmalarını gerektirir.

- g) Yargı kararını etkileyen iç çevrenin diğer unsurları, adli işlemler ve davanın idaresidir. İşlemler açık, şeffaf ve öngörülebilir olmalıdır. Hâkim, işlemleri etkin ve doğru bir biçimde organize edebilmeli ve yürütebilmelidir. Karar makul bir süre içerisinde verilmelidir. Ancak, dikkate alınması gereken tek faktör işlemlerin hızlılığı değildir, zira yargı kararlarının adil yargılanma hakkını, sosyal barışı ve yasal kesinliği koruması gerekmektedir.
- h) Dava idaresinde standart iyi uygulama modellerinin yanı sıra hâkimler arasındaki görüş alışverişi desteklenmelidir.
- i) Bir duruşma, AİHM içtihadının öngördüğü bütün durumlarda yapılmalı ve AİHM gereklilikleriyle uyum içerisinde olmalıdır; böylece, genel olarak dava taraflarının ve toplumun doğru ve adil bir şekilde yapılan bir yargılamanın asgari standartlarına uyması sağlanmalıdır.
- j) Bir yargı kararının kaliteli olmasına etki eden önemli unsurlar şunlardır: davaların adil bir şekilde yürütülmesi, hukuk kurallarının doğru bir şekilde uygulanması, olayların iyi değerlendirilmesi ve uygulanabilirlik.
- k) Karar anlaşılabilir olmalı ve açık ve basit bir dille yazılmalıdır; ancak, her hâkimin kendi tarzını seçmesine ya da standart modeller kullanmasına izin verilmelidir.
- l) CCJE yargı otoritelerinin, kararların hazırlanmasını kolaylaştırmak amacıyla bir iyi uygulamalar kılavuzu hazırlamalarını önermektedir.
- m) Yargı kararları prensip olarak gerekçeli olmalıdır. Kararların kalitesi öncelikle gerekçelerin kalitesine bağlıdır. Gerekçelendirme, her zaman yasal kesinliği ve istikrarı sağlamaya dikkat ederek hukuk kurallarının yorumlanmasını gerektirebilir. Bununla birlikte bir mahkeme içtihadından vaz geçmeye karar verdiğinde, bunu kararında açıkça belirtmelidir.
- n) CCJE, yüksek mahkemelere erişimi düzenlemek için her ülkenin yasal geleneklerine uygun mekanizmalar getirilmesini önermektedir.
- o) İzin verildiğinde hâkimlerin muhalif görüşleri kararın içeriğini geliştirmeye katkıda bulunabilir ve hem kararın anlaşılmasına hem de hukukun gelişmesine olanak sağlayabilir. Bu görüşler usulüne uygun olarak gerekçelendirilmeli ve yayımlanmalıdır.
- p) Herhangi bir yargı kararına göre verilen bir emir kolayca uygulamaya konulabilecek ya da bir şeyi yapmak ya da yapmamakla veya bir şeyi ödemekle ilgili durumlarda rahatlıkla icra edilebilecek şekilde açık ve kesin bir dilde yazılmalıdır.
- q) CCJE, bir yargı kararının kalitesinin öncelikle ulusal mahkemelerdeki mevcut temyiz ve inceleme usulleriyle ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine erişim hakkıyla kontrol edildiğini belirtmektedir.

- r) Yargı kararlarının kalitesinin değerlendirilmesi için tüm yargı sisteminin bir bütün olarak incelenmesi gerekmektedir. Davaların uzunluğuna, şeffaflığına ve yürütülme şekline dikkat edilmelidir.
- s) Değerlendirme AİHM temel prensipleri baz alınarak yapılmalıdır; yalnızca ekonomik ve idari mülahazalar ışığında yapılamaz.
- t) Yargı kararlarını değerlendirme yöntemleri; genel ya da bireysel anlamda yargının bağımsızlığına zarar vermemeli, sırf bürokratik bir araç ya da tek başına bir amaç teşkil etmemeli ve hâkimlerin bireysel kapasitelerinin başka amaçlarla değerlendirilmesiyle karıştırılmamalıdır. Buna ek olarak, değerlendirme sistemleri yargı kararlarının meşruluğunu sorgulamalıdır.
- u) Her değerlendirme prosedürünün amacı; her şeyden önce, yasa değişikliği ihtiyaçlarını – eğer varsa – belirlemek, adli usulleri değiştirmek ve geliştirmek ve hâkimlerle mahkeme çalışanlarına daha ileri düzeyde bir eğitim vermek olmalıdır.
- v) CCJE, farklı değerlendirme yöntemlerinin bir arada kullanılmasının tercih edilebileceğini vurgulamaktadır. Değerlendirme yöntemleri; gerekli bilimsel kesinlik, bilgi ve ihtimalla ele alınmalı ve şeffaf bir şekilde tanımlanmalıdır.
- w) CCJE, hâkimlerin hem kendi kendilerini değerlendirmelerini hem de denkları tarafından değerlendirilmesini desteklemektedir. Ayrıca CCJE, yargının bağımsızlığına tamamen saygı gösterilmesi koşuluyla “dışarıdan” kişilerin de değerlendirme sürecine katılmasını desteklemektedir.
- x) Yüksek mahkemeler; içtihatları, adli teamüllere ilişkin incelemeleri ve yıllık raporları sayesinde yargı kararlarının kalitesine ve değerlendirilmesine katkıda bulunur; bu açıdan içtihatlarının açık, tutarlı ve sabit olması önemlidir.
- y) Kararların kalitesinin değerlendirilmesi, eğer varsa Yargı Kurulunun ya da hâkimlerin bağımsızlığı teminatına sahip bir başka bağımsız kurumun yetkisinde olmalıdır.